

Det samiske nasjonalteatret Beaivváš ble i går kveld tildelt Heddaprisen for særlig kunstnerisk innsats:

Hyllest til drepte mayaer

Kort tid etter sitt første norgesbesøk ble det guatemalske teaterkompaniet Sotz'il's leder brutalt drept. Seks år senere er deres samarbeid med Det samiske nasjonalteatret blitt hedret med Heddaprisen.

TEATER

Av Sara Hegna Hamner

– Fantastisk! Dette betyr enormt mye for teateret som sådan, men også for hele den samiske kulturen!

Det sier teatersjef Rolf Degerlund i Det samiske nasjonalteatret Beaivváš. Den svenske skuespilleren og regissøren tok over som teatersjef i Kautokeino i januar i år, og kan med glede konstatere at hans første sesong har vært svært vellykket.

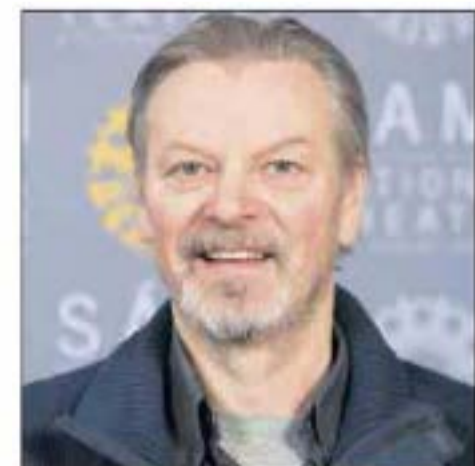
I går mottok Det samiske nasjonalteatret Beaivváš Heddaprisen for særlig kunstnerisk innsats for sin forestilling «Vidas Extremas».

Forestillingen var også nominert til prisen for Årets forestilling, men måtte se seg slått på målstreken av Det norske teatrets «Solaris korrigert».

Kunstnerisk utfordrende

På den samiske nasjonaldagen 6. februar i år var det uvanlig mye samiske nasjonaldrakter og guatemalske flagg å se på Det Norske Teatret. Anledningen var urpremierer på forestillingen «Vidas Extremas» – et samarbeidsprosjekt mellom Beaivváš og de to guatemalske scenekunstkompaniene Sotz'il og Guatemala.

I «Vidas Extremas» møter den samiske kulturen maya-kulturen, ispedd breakdance, guatemalsk beatboxing og samisk rap. Det kan kanskje høres ut som oppskrift på en skoleerfaring med multikulturalisme som tema, men resultatet er en kunstnerisk utfordring.

Rolf Degerlund, teatersjef

FAKTA

Heddaprisen:

Deltes ut årlig for fremragende prestasjoner innen norsk scenekunst.

Nominasjonene foretas av en faglig jury, utpekt av en valgkomité.

Ansvarlig arrangør for Heddaprisen er Norsk teaterog orkesterforening (NTO). Prisutdelingen fant sted på Nationaltheatret i går.

Det Samiske Nasjonalteatret Beaivváš fikk prisen for særlig kunstnerisk innsats for sin «Vidas Extremas».

drende forestilling som åpenlyst berørte de fremmøtte.

Ved forestillingens slutt bukket jubelen, guatemalske og samiske flagg veivet i den tette luften, og på de fleste seteradene kunne man se publikum tørke tårene.

«En sterk og allmennmenneskelig opplevelse» skrev Klassekampens anmelder IdaLou Larsen. Hele landets anmelderkorps lot til å være enige i det.

Forestilling som berører

– Overalt hvor vi har reist med denne forestillingen har den berørt folks innerste følelser, forteller Degerlund.

– De fantastiske diktene som forestillingen baserer seg på, handler alle om forsvinning og mot. Det har truffet i sjelen på publikum.

Diktene Degerlund refererer til er 17 dikt skrevet spesielt for «Vidas Extremas» av to guatemalske, en samisk og en argentinsk-norsk forfatter. Diktene tar utgangspunkt i borgerkrigen i Guatemala fra 1960 til 1996. Krigen krevde over 200.000 menneskeliv, angivelig 83 prosent av dem mayaer, og drev over en million mennesker på flukt.

Fremført på samisk, maya, spansk og norsk, utgjorde diktene forestillingsteksten. På bakveggen ble diktene oversatt slik at samtlige publikummere kunne forstå dem, men gjennomgående lente forestillingen seg vel så mye på det non-verbale scenespråket.

– Dette teateret har aldri laget likkjøpte forestillinger. Vi

PÅ TVERS AV KULTURER: I den Heddaprisvinnende forestillingen «Vidas Extremas» møter den samiske kulturen mayakulturen. FOTO: ASIAK MUKAL MIENNA

er opptatt av å utvikle en samisk dialekt og et samisk scenespråk. Noen ganger lager vi en underholdning, men vår erfaring er at vårt publikum er lojale – det har vi mye stolthet knyttet til, sier Degerlund.

Privilegert urfolk

Når Det samiske nasjonalteatret Beaivváš nå har mottatt Heddaprisen for særlig kunstnerisk innsats, er det en pris de deler med kompaniene Sotz'il og Guatemala Teater. Sotz'il og Guatemala Teater sjef Rolf Degerlund beskriver møtet mellom de tre teatergruppene som veldig sterkt.

Samarbeidet startet allerede i 2010 da Sotz'il gjestet den samiske festivalen Riddu Riddu. Kort tid etter at gruppen returnerte til Guatemala, ble deres leder Lisandro Guarcoax brutalt torturert og drept.

Den norske ambassadøren Lars Vaagen uttalte at det var nærliggende å tenke at mordet ble

begått for å sette en stopper for hans arbeid for maya-kulturen.

– Denne forestillingen er en hyllest til Lisandro Guarcoax og de 200.000 mayaene som har forsvunnet, sier Degerlund.

– Møtet med Sotz'il og Guatemala har fått oss til å innse hvor privilegerte vårt urfolk er her hjemme. Man får tåre i øynene når de forteller om sine opplevelser. Det har åpnet vårt syn.

Degerlund legger ikke skjul på at «Vidas Extremas» kan og bør tolkes som en tydelig erklæring av teatrets syn på borgerkrigen i Guatemala som et folkemord på mayaindianerne.

En bekreftelse

For Degerlund er Heddaprisen for særlig kunstnerisk innsats en bekreftelse på at Det samiske nasjonalteatret Beaivváš har en berettiget

plass i det gode teaterselskap. Han mener også å ane en oppsving, hva teatrets anerkjennelse angår.

«Vidas Extremas» er sett av over 6000 mennesker, og i den siste perioden har Beaivváš spilt forestillinger i Japan, Bangladesh, India, Russland og Guatemala. Det har gjort deres kunst tilgjengelig for et bredt publikum.

Det eneste Beaivváš mangler nå, er et teaterbygg. For mens Heddaprisen har besluttet å tildele Det samiske nasjonalteatret en av Norges viktigste utmerkelse, sliter de bevilgende myndigheter med å bli enige om finansieringen av et nytt teaterbygg i Kautokeino.

Vannskader og elendig luftkvalitet preger arbeidsplassen til teatrets medarbeidere, og nylig så de seg tvunget til å avlyse forestillinger grunnet byggets elendige forfotning.

– Det må løses, det er ikke

mer å diskutere, sier Degerlund.

– Men jeg vil ikke gnedre

mer. Dette handler om kjærlighet. Vi skaper bra teater og det er vi stolte av. Denne pri-

sen er et bevis på det, så nå er det bare å ta fram sjampansen. s.safah@klasseskampen.no

Og vinnerne av Heddaprisen 2016 er ...

BESTE MANNLIGE SKUESPILLER: Kåre Conradi for rollen som Richard III i «Richard III» på Nationaltheatret.

BESTE KVINNELIGE SKUESPILLER: Ane Dahl Torp for rollen som Aigi «Solaris korrigert» på Det norske teatret.

BESTE KVINNELIGE MEDSPILLER: Mari Hauge Einbu for rollen som Louise i «Armod og edelt sinn» på Trøndelag Teater.

BESTE MANNLIGE MEDSPILLER: Per Schaanning for rollen som Karl i «Fille folk» på Det norske teatret.

BESTE REGI: Tore Vagn Lid for «Vår ære/vår makt» på Den nasjonale scene.

ÅRETS FORESTILLING: «Solaris korrigert» på Det norske teatret.

ÅRETS BARNE-/UNGDOMSFORESTILLING: «Den sommeren pappa ble homo» på Hålogaland Teater.

BESTE SCENOGRAFI: Olav Myrtnvedt for «Vår ære/vår makt» på Den nasjonale scene.

BESTE AUDIOVISUELL DESIGN: Sjur Miljeteig for musikk til «Solaris korrigert» på Det norske teatret.

BESTE SCENETEKST: Tore Vagn Lid og Cecilie Løveid for tekstarbeid til Nordahl Griegs «Vår ære/vår makt» på Den nasjonale scene.

Tre om Beaivváš

Laila Susanne Vars

Parlamentarisk leder ved Sametinget

– Jeg elsker Beaivváš, det er ingen hemmelighet. Teatret har betydd uendelig mye for samisk scenekunst og samisk samfunnsengasjement. Kunstnerne der har banet vei for mye av det Sametinget i dag drar nytte av – de har satt samiske saker på dagsorden, de har representert det samiske samfunnet internasjonalt og utviklet et samisk scenespråk. Betydningen av at samene har kunnet oppleve scenekunst på eget mors mål skal aldri undervurderes. Det var en viktig del av min oppvekst, de åpnet nye verdener for meg og man skal ikke se bort i fra at det har vært av betydning for at jeg har engasjert meg som politiker. Jeg tror ikke de har fått nok anerkjennelse for det samfunnsoppdraget de har oppfylt.

Det er utrolig at Beaivváš klarer å lage teater av så

høy kvalitet under så kummerlige forhold. Teaterbygget lekker fra tak og vegger og er ikke forsvarlig for noe form for arbeid. De har ventet lengst av alle de samiske institusjonene på et nytt bygg, og er på tide at de får det. Det vil gi Det samiske nasjonalteatret store utviklingsmuligheter.

Siren Leirvåg

Universitetslektor i teatervitenskap ved Universitetet i Oslo

– Når Beaivváš tildeles Heddaprisen for særlig kunstnerisk innsats, åpner det for en diskusjon om hvordan man nå skal vurdere deres posisjon som teaterinstitusjon. Man kan tolke det dithen at det er en anerkjennelse av den samiske teaterkulturen. De har et språk som baserer seg på en mer universell teaterkultur, men samtidig peker de hele tiden på det spesifikke samiske gjennom musikk, objekter og fortellinger. Det samiske perspektivet blir en identitetsmarkør i deres forestillinger, men det forutsettes ikke at publikum har kjennskap til den samiske kulturen.

Min umiddelbare reaksjon er at vi kan og kanskje bør problematisere en slik hedderspris. Særlig når vi kontekstualiserer anerkjennelsen historisk. Når

man ser på hvordan den samiske kulturen har blitt behandlet av den norske nasjonalstaten tidligere, gjør det at tildelingen kan oppleves noe ambivalent. Det sender tankene til da Mari Boine takket blankt nei til å opptre på åpningen av OL på Lillehammer. Hun ønsket ikke den type overfladisk anerkjennelse.

Erik Ulfsby

Teatersjef ved Det norske teatret

– Det samiske nasjonalteatret Beaivváš er en viktig aktør i det norske teaterlandskapet. De viser at dette landskapet er mer flerstemmig enn det de store institusjonsteatrene i sør reflekterer. Beaivváš spiller andre sider ved det norske samfunnet, har en annenledes horisont og forteller andre historier.

At det såkalt norske er sammensatt, er både de og vi på Det norske teatret et bevis på. Det er derfor naturlig å tåne Beaivváš gjestet hovedstaden er det på Det norske teatret. Vi representerer begge språklige minoriteter. I den siste produksjonen deres, «Vi-

das Extremas», kobler Beaivváš det urbane med det tradisjonelle og viser kraften som bor i urfolks avtrykk i det moderne samfunnet.